

Lilja 4-ever i Stockholm – "Vad har mitt liv med Lilja att göra?"

Av Klas Viklund, Svenska Filminstitutet

Våren 2003 såg 4.700 gymnasieelever i Stockholms stad filmen *Lilja 4-ever* på skolbio. Visningarna arrangerades av Mediecenter Stockholm, som är en del av Utvecklingsavdelningen inom Utbildningsförvaltningen i Stockholms stad, och bekostades genom att särskilda medel ställts till förfogade av Gymnasieavdelningen.

Skolbiovisningarna av *Lilja 4-ever* föregicks av förhandsvisningar för lärare där filmpedagogerna Susanne Kocis och Eva Westergren presenterade filmen och hur man i skolan skulle kunna arbeta med den. Filmpedagogerna fanns också med på biograferna då filmen visades och gav en kort introduktion för eleverna.

Under den filmintroduktion som anordnades för lärare framkom önskemål om möjlighet till fördjupade samtal för elever om de frågor som filmen väcker. Mediecenter Stockholm tog fasta på detta önskemål och i samarbete med Rädda Barnen och Svenska Filminstitutet arrangerades onsdagen den 23 april 2003 en elevkonferens på Filmhuset i Stockholm.

Till konferensen inbjöds två elever från varje klass som sett filmen. Totalt deltog 160 elever. Konferensen, som hade temat "Vad har mitt liv med Lilja att göra?", leddes av Rädda Barnens ungdomsgrupp i Stockholm. I föreläsningar och gruppdiskussioner utbytte deltagarna kunskaper och tankar om de olika frågor som filmen behandlar.

Regissören och författaren Lukas Moodysson inledde dagen genom att samtala med publiken och svara på frågor. Därefter talade forskaren Rickard Jonsson om mansrollen och om vad som gör Liljas öde möjligt i Sverige idag. Biståndsarbetaren Liuba Revenko, från The International Organization of Migration i Moldavien, rapporterade om arbetet med att motverka människohandel och prostitution i Moldavien. Författaren Stina Jeffner diskuterade könsroller och synen på våldtäkt.

Under konferensen visades också korta reportagefilmer som gjorts av Rädda Barnens ungdomsgrupp i samarbete med elever från medieprogrammet vid Hässelby Gymnasium. I reportagefilmerna intervjuades fyra experter som på olika sätt fick berätta vad Lilja har med deras liv och arbete att göra. De fyra intervjuade var kammaråklagare Hans Ihrman, som arbetar med fall som rör prostitution och könshandel; psykoterapeut Bertil Berg från RFSU, Claes Hylander från Manliga nätverket, som verkar för ett jämställt samhälle, för mänskliga förväntningar på pojkar och män, mot mäns våld och övergrepp; samt Katarina Wennstam, författare till boken *Flickan och skulden* som handlar om samhällets och domstolarnas behandling av ett antal våldtäktsfall.

Elever från Hässelby Gymnasium dokumenterade konferensen. Resultatet blev en elva minuter lång videofilm med titeln *Vad har mitt liv med Lilja att göra?* som innehåller kommentarer och reflektioner från deltagare och föreläsare samt korta glimtar ur *Lilja*

4-ever. Genom Svenska Filminstitutets försorg kommer denna videofilm att göras tillgänglig för projektledare för skolbio i Sveriges kommuner.

Konferensen kom att bli en viktig mötesplats för att stärka eleverna och ge dem inspiration att återvända till sina skolor och fortsätta arbetet kring filmen och filmens ämne. För att underlätta för eleverna att hålla kontakten med varandra öppnade Mediecenter Stockholm omgående ett forum på sin hemsida där material från konferensen lades ut och där det också fanns möjlighet för eleverna att delge varandra information kring hur de valt att arbeta vidare på sina respektive skolor.

De flesta gruppdiskussioner under konferensdagens eftermiddag följde samma mönster: Eleverna började samtala kring de stora frågorna som filmen belyser, till exempel fattigdomen i världen och sexhandel över gränserna, varefter de ganska snart kom in på en diskussion om vilken roll Lilja spelar i deras eget liv. Här följer sammanfattningar av de frågeställningar som togs upp till diskussionen i två grupper:

Är det samhället eller generna som skapar könsrollerna? Fostras män och kvinnor till olika roller, eller är det genetiskt? Vad är anledningen till att män köper sex? Vad är sex? Vad är kärlek? När män köper sex av kvinnor, är det ett sätt att skaffa sig makt över en tjej? Vad är det för sköld män sätter upp när de köper sex? Hur kan man göra för att få bort torskarnas efterfrågan? Vilken är rätt väg att gå, informera på mjölkpaket eller smutskasta alla som köper sex? Varför är det så olika uppfattningar om ifall prostitution ska vara lagligt eller olagligt – och vilken uppfattning är rätt?

Det är så svårt att veta vad man ska göra! Hur kan jag bidra till en förbättring? Varför reagerar polisen och samhället som de gör? (Varför skickas kvinnorna tillbaks till sina hemländer direkt efter gripandet?) Våld mot kvinnor och barn ses som bagateller i Sverige! Se bara på vår lagstiftning! Vi måste börja arbeta på attitydförändringar här i Sverige. Vad är egentligen en våldtäkt? Finns det ett samband mellan en händelse av typen "full tjej på en fest där någon går över gränsen" och Liljas liv i organiserad kriminell verksamhet? Det är i världsordningen felet ligger! Arbetslösheten och fattigdomen i Moldavien gör människor desperata. Vilken roll har det svenska samhället och svenska företag i detta? Ska svenska företag flytta verksamhet till Moldavien för att skapa arbetsmöjligheter? Ska ungdomar från Moldavien ges möjlighet att komma till Sverige under en period och arbeta lagligt? Hjälper det människorna i Moldavien? Minst en dag i veckan borde klasserna delas upp i en tjejgrupp respektive en killgrupp för att diskutera fritt kring jämställdhetsfrågor med läraren.

Gruppdiskussionerna visade att det bland ungdomarna fanns ett stort intresse för att fortsätta samtala kring frågor som rör sexualitet och identitet samt prostitution, våldtäkt och pornografi.

Den 19 maj 2003 inbjöds alla elever som deltagit i konferensen till en förhandsvisning på Filmhuset i Stockholm av den engelska filmen *Last Resort* i regi av Paul Pawlikowsky.

Filmen berättar om en ung rysk kvinna och hennes 11-årige son som söker asyl i England och hur kvinnan, under tiden deras ärende utreds, pressas till att arbeta som modell inom porrbranschen. Efter visningen fanns det möjlighet att stanna kvar och diskutera filmen. Många elever dröjde sig kvar. Tanken på att under hösten göra en särskild filmsatsning för gymnasieskolan runt frågor som rör sexualitet, identitet och förtryck började växa fram.

Mediecenter Stockholm beslöt att i sitt ordinarie skolbioprogram för hösten 2003 visa en serie om tre filmer under temat "Sexualitet - Identitet och förtryck". De tre filmerna är *Anklagad*, *Du ska nog se att det går över* och *Boys Don't Cry*.

Skolbiovisningarna av dessa filmer inleds med att de tre filmerna förhandsvisas fredagen den 12 september på Filmhuset för elevrepresentanter från gymnasieskolorna i Stockholm. Under denna dag kommer filmerna att presenteras av olika ungdomar.

Inom Rädda Barnen finns en särskild tjejgrupp, kallad ellen-gruppen, som kommer att presentera filmen *Anklagad*. Ungdomar från teatergruppen Kunq, som gjort flera uppmärksammade föreställningar om att som ung upptäcka att man är homosexuell, bisexuell eller transsexuell – där de också uppmärksammas frågor om hur heteronormativiteten genomsyrar samhället och förväntningarna på unga och vuxna, kommer att inleda visningarna av *Du ska nog se att det går över* och *Boys Don't Cry*.

Veckan efter att de tre filmerna förhandsvisats för elever kommer elevernas lärare att inbjudas till förhandsvisningar och erbjudas kompetensutveckling vid olika filmkvällar och temakvällar.

Ytterligare en elevkonferens planeras äga rum på Filmhuset i Stockholm den 26 november 2003 för att summera och redovisa det arbete som genomförts i skolorna kring de tre filmerna.

Läs mer om visningarna av *Lilja 4-ever* och projektet "Sexualitet - Identitet och förtryck" på Mediecenter Stockholms hemsida: www.mediecenter.com

För ytterligare information, kontakta: Jolanta Wadensjö, Mediecenter Stockholm, telefon 08-508 334 75 eller e-mail: jolanta.wadensjo@utbildning.stockholm.se